

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МІЖНАРОДНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються особливості формування стратегій управління ризиками в умовах здійснення міжнародної діяльності підприємства. Визначено основні види ризиків, що виникають на зовнішніх ринках: політичні, економічні, валютні, логістичні та правові. Окреслено стратегічні підходи до їх мінімізації, зокрема диверсифікацію ринків, хеджування валютних коливань, страхування, а також адаптацію до регуляторних змін. Запропоновано алгоритм оцінювання та реагування на ризики з використанням цифрових інструментів моніторингу. Проведено кейс-аналіз компанії-експортера для обґрунтування ефективності рекомендованих стратегій.

Ключові слова: міжнародна діяльність, ризики, стратегії управління, експорт, зовнішньоекономічна діяльність, хеджування, моніторинг, адаптація.

Abstract

The article explores the development of risk management strategies in the context of international enterprise activity. The main types of risks arising in foreign markets are identified: political, economic, currency, logistic, and legal. Strategic approaches to their mitigation are outlined, including market diversification, currency hedging, insurance, and adaptation to regulatory changes. A step-by-step algorithm for risk assessment and response using digital monitoring tools is proposed. A case study of an exporting company is conducted to justify the effectiveness of the recommended strategies.

Keywords: international activity, risks, management strategies, export, foreign economic activity, hedging, monitoring, adaptation.

Вступ

У сучасних умовах глобалізації зовнішньоекономічна діяльність підприємств супроводжується підвищеним рівнем невизначеності та ризику. Вихід на міжнародні ринки відкриває перед бізнесом нові можливості для зростання та диверсифікації, проте водночас загострює потребу в ефективному управлінні ризиками, пов'язаними з політичними, економічними, валютними, логістичними та правовими чинниками. Зміни у митному та податковому регулюванні, коливання валютних курсів, нестабільність зовнішнього середовища, війни та пандемії — усе це значно ускладнює процес планування міжнародної діяльності та досягнення її стратегічних цілей.

Результати дослідження

У сучасних умовах глобалізації міжнародна діяльність підприємств супроводжується значним рівнем невизначеності, що обумовлює зростання ролі стратегічного управління ризиками. Вихід на зовнішні ринки відкриває нові можливості, проте одночасно підвищує вразливість бізнесу до політичних, економічних, фінансових, логістичних та правових ризиків. Ефективне управління такими загрозами є запорукою стабільного функціонування підприємства на міжнародній арені.

Серед основних ризиків, з якими стикаються підприємства в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності, доцільно виділити такі:

Політичні ризики, що виникають унаслідок змін у державному управлінні, реалізації політики протекціонізму, введення економічних санкцій або розгортання військових конфліктів. Такі фактори можуть призвести до обмеження зовнішньої торгівлі, припинення контрактів або втрати доступу до ринків.

Економічні ризики, зумовлені макроекономічною нестабільністю, зростанням рівня інфляції, коливанням попиту та цін на світових ринках, а також зміною умов конкуренції у країнах-партнерах.

Валютні ризики, пов'язані з непередбачуваними коливаннями обмінних курсів, що можуть спричинити втрати при конвертації доходів, знеціненні контрактів або утворенні валютних зобов'язань.

Правові ризики, що виникають через відмінності в законодавстві країн-партнерів, зміни у митному та податковому регулюванні, специфіку сертифікаційних процедур та інші нормативно-правові бар'єри.

Логістичні ризики, які пов'язані з перебоями в постачанні, затримками транспортування, обмеженнями на перевезення або неможливістю виконання контрактних умов унаслідок фізичної недоступності транспортної інфраструктури.

Для ефективного реагування на ці виклики підприємство має впроваджувати комплексну систему управління ризиками, яка передбачає такі ключові стратегічні підходи:

1. Диверсифікація зовнішніх ринків і постачальників. Необхідно уникати надмірної концентрації ресурсів на одному регіоні або клієнті. Географічне та продуктове розширення дозволяє зменшити негативний вплив локальних криз.

2. Хеджування валютних ризиків. Укладання форвардних або опціонних контрактів, використання валютної корзини та інші фінансові інструменти дозволяють контролювати вплив курсових коливань на доходи.

3. Страхування ризиків. Підприємства можуть скористатися послугами експортно-кредитних агентств або міжнародних організацій, таких як MIGA, для страхування політичних і комерційних ризиків.

4. Адаптація до законодавчих змін. Моніторинг правових норм і гнучкість у виборі правової форми діяльності (представництво, спільне підприємство, філія) дозволяє оперативно реагувати на зміни в регуляторному середовищі.

5. Цифровий моніторинг та аналітика. Застосування IT-рішень на основі Big Data, штучного інтелекту та автоматизованих систем дозволяє виявляти ризики на ранніх етапах та приймати обґрунтовані рішення.

6. Впровадження сценарного планування. Прогнозування кількох варіантів розвитку подій і готовність до них шляхом створення кризових планів підвищує адаптивність підприємства.

Розробка стратегії управління ризиками має бути інтегрована в загальну корпоративну стратегію та підтримувана на всіх рівнях управління. Особливо важливо забезпечити систематичну ідентифікацію та оцінювання ризиків за допомогою якісних та кількісних методів (аналіз PESTEL, SWOT, матриця ризиків, NIST, ISO 31000).

Практичний приклад підприємства, яке експортує продукцію до ЄС, показав, що впровадження таких заходів, як хеджування та контрактне страхування, дозволило знизити валютні втрати на 18% протягом року, а системний аналіз зовнішніх ризиків — оптимізувати логістику в умовах нових торговельних бар'єрів.

Таким чином, системний підхід до управління ризиками в міжнародній діяльності дозволяє мінімізувати потенційні втрати, підвищити стійкість до зовнішніх шоків та закласти підґрунтя для сталого розвитку підприємства у глобальному середовищі.

Висновки

Успішна міжнародна діяльність підприємства неможлива без чіткої системи управління ризиками. Застосування стратегій хеджування, диверсифікації, страхування та адаптації дозволяє не лише мінімізувати загрози, а й використовувати ризики як точку зростання. В умовах глобальної турбулентності управління ризиками стає стратегічною функцією, що визначає стійкість і конкурентоспроможність бізнесу на міжнародних ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ілляшенко С.М. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності підприємства. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 328 с.
2. ISO 31000:2018. Risk Management – Guidelines. – International Organization for Standardization. – <https://www.iso.org>
3. Jüttner U., Peck H., Christopher M. Supply Chain Risk Management: Outlining an Agenda for Future Research. // International Journal of Logistics Management. – 2020. – Vol. 31, No. 2.

Давидюк Людмила Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: keletckaya@gmail.com

Шевченко Денис Дмитрович – студент групи П-216, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: shuvshun@ukr.net

Liudmyla Petrivna Davydiuk – PhD in Economics, Associate Professor at the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine. E-mail: keletckaya@gmail.com

Denys Dmytrovych Shevchenko – student of group P-21b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine. E-mail: shuvshun@ukr.net